

Põhiõiguste kaitse lastele, kes on ümberasustatud Euroopa Liidus pärast Venemaa agressiooni

Eesti

Juuni 2023

Lepingu osapool: Tallinna Ülikool

Autor: Mart Susi

Loobumisklausel

Käesolev dokument koostati Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) lepingu alusel ning on alusmaterjal projektile "Venemaa agressiooni sõja tulemusel Euroopa Liitu ümberpaigutatud laste põhiõigused". Dokumentis sisalduv informatsioon ning seisukohad ei kajasta tingmata FRA ametlikku positsiooni. Dokument on avalikult kättesaadav üksnes läbipaistvuse ning informatsiooni jagamise eesmärgil ning ei ole käsitletav õigusliku nõuandena või õigusliku arvamuseks.

Table of Contents

1. UKRAINAST PÕGENENUD LAPSED.....	3
1.1. ANDMED UKRAINAST PÕGENENUD LASTE KOHTA	3
2. LASTE KAITSE – ÕIGUSLIK JA POLIITIKA KONTEKST NING ASJAKOHASED MENETLUSED	5
2.1. LASTEKAITSE ASUTUSTE KOHUSTUSED	5
2.1.1. Üksikud lapsed, sh saatjata ja eraldatud lapsed	5
2.1.2. Ukraina asutustest evakueeritud lapsed	6
3. HOOLDUS /ÕIGUSJÄRGSE ESINDUSE KORRALDUS UKRAINAST PÕGENENUD SAATJATA VÕI ERALDATUD LASTE OSAS	8
3.1. SAATJATA SAABUNUD LAPSED	8
3.2. ILMA VANEMATETE SAABUNUD LAPSED, KES ON KOOS TEISTE PERELIIKMETE, NAABRITE VÕI PEREKONNA SÕPRADEGA	8
3.3. SAABUNUD GRUPIS UKRAINA ASUTUSEST VÕI HOOLDUSE PAKKUJA POOLT (KOOS VÕI ILMA MÄÄRATUD ÕIGUSLIKU ESINDAJATA)	10
EESTISSE ON SAABUNUD UKRAINA LAPSED, KELLE VANEMAD TÖÖTAVAD POLITSEIS, KUID SEE ON OLNUD PIGEM EESTI NAISPOLITSEINIKE ÜHENDUSE ALGATUS. UKRAINA INSTITUTSIOONIDE POOLT ORGANISEERITUD LASTE GRUPPI EESTISSE SAABUNUD EI OLE.	10
3.4. SAABUNUD GRUPIS ERAINITSIATIIVI KAUDU, NÄITEKS JALGPALLI KLUBI (KOOS VÕI ILMA MÄÄRATUD ÕIGUSLIKU ESINDAJATA)	10
4. INFORMATSIOON JA PRAKTILISED VÄLJAKUTSED TAGAMAKS JUURDEPÄÄSU PEAMISTELE TEENUSTELE UKRAINAST PÕGENENUD LASTELE	11
4.1. ÜLDINE INFORMATSIOON JA VÄLJAKUTSED	11
4.2. VÄLJAKUTSED MITMEKORDSES RISKIOLUKORRAS VÕI HALVEMAS OLUKORRAS LASTE OSAS	12
5. ASJAKOHASED POLIITIKAD.....	14
5.1. SUUNATUD TEGEVUSKAVA JA/VÕI INTEGREERITUD MEETMED	14
SÕJA ALGUSPERIOODIL TÖÖTATI LÄBI LASTE ABISTAMISE VÕIMALUSED JA NÕ TEEKONNAD. KUNA SAATJATA LAPSI EI OLE OLNUD VÄGA PALJU, SIIS ERALDI TEGEVUSKAVA EI OLE LOODUD. LASTE ABISTAMINE TOIMUB OLEMASOLEVAS ÕIGUSRAAMISTIKUS, MIS VÕIMALDAB LEIDA LASTELE LAHENDUSI JUHTUMIPÕHISELT, ARVESTADES IGA LAPSE PERSONAALSEID VAJADUSI JA HUVE.....	14
SOTSIAALKINDLUSTUSAMETI LASTE HEAOLU OSAKOND TÄPSUSTAS 29.06.2023 “TEEKONNA” MÕISTET. TEGEMIST OLI PRAKTILISTE TÖÖJUHISTEGA ILMA VANEMATETA SAABUNUD LASTE ABISTAMISE OSAS, SUUNATUD EELKÕIGE KOV-IDELE.	14
5.2. EUROOPA LASTE GARANTII.....	14
KÕIK LASTE GARANTII TEGEVUSSUUNAD LAIENEVAD KA LASTELE, KES ON EESTIS AJUTISE KAITSE SAAJATENA	14
5.3. EELARVE	15

1. Ukrainast põgenenud lapsed

1.1. Andmed Ukrainast põgenenud laste kohta

Tabel 1 Ukrainast põgenevad lapsed

Lapse kategooria	Registreerimise süsteem ON/EI OLE	Laste arv (võimalikult detailselt) (seisuga 30.04.2023)
Laste üldarv	ON	28 837
Saabus saatjaga, kes on ema, isa või seaduslik hooldaja	ON	28 727
Saabus ilma vanemateta, kuid mõne teise pereliikme, naabri või perekonna sõbraga	ON	Vaadake all-märkust
Saabus saatjata	ON	110
Saabus laste grupis organiseeritud evakuatsiooni käigus, mis oli organiseeritud Ukraina asutuste või hooldusasutuste poolt (koos või ilma seadusliku esindajata)	ON	5
Saabus laste grupis eraalgatusliku korralduse kaudu, näiteks jalgpalliklubi (koos või ilma seadusliku esindajata)	EI OLE	Ei ole asjakohane

Allikas. Sotsiaalkindlustusamet, Politsei- ja Piirivalveamet

Vastavalt täiendavale informatsioonile, mis saadi seoses teabe päringuga Politsei- ja Piirivalveameti analüüsiosakonnalt (PPA) 29.06.2023 e-kirjavahetuse kaudu, saabus Eestisse Ukrainast ajavahemikus 24.02.2022 – 30.04.2023 kokku 28 837 last. Nendest 12 420 saabus transiidi eesmärgil. 28 727 last saabus saatjaga. Andmebaasis ei ole

nendest 18 986 osas märget seose kohta saatjaga. 9 452 lapse osas oli mäрге, et nad saabusid koos vanemaga. Teistel juhtudel võis andmebaasis sisestatud teabest tuletada, et lapsega koos saabunud täiskasvanu oli vanaema, ema sõber, kasuema või kasuisa. PPAI ei ole teavet grupiviisiliselt saabunud laste kohta. Nimetatud teave on Sotsiaalkindlustusametil.

2. Laste kaitse – õiguslik ja poliitika kontekst ning asjakohased menetlused

2.1. Lastekaitse asutuste kohustused

2.1.1. Üksikud lapsed, sh saatjata ja eraldatud lapsed

Õiguslik raamistik on olemas ning rollid jagunevad järgmiselt:

Politsei- ja Piirivalve Amet - esmased menetlustoimingud (esindaja juuresolekul): Isikutuvastamine, foto, õiguste ja kohustuste tutvustamine, ajutise kaitse andmine, isikudokumendi väljastamine, isikukoodi väljastamine. Lisaks SAV-de (saatjata alaealiste välismaalaste VRKS § 6 mõttes) puhul lapse toimetamine turvakodusse pärast SAV staatuse tuvastamist.

Sotsiaalkindlustusamet – hindamisvestlus, õiguste ja kohustuste tutvustamine; majutus (majutuskeskus või asendushooldusele suunamine), juhtumiplaani koostamine, tervisekontroll, tõlketeenused vajadusel; psühholoogiline abi; teostab juhtumikorraldust ning finantseerib teenuseid.

Kohalik omavalitsus – on lapse seaduslik esindaja, vajadusel pöördub kohtusse eestkoste määramiseks; asendushooldusel olevatele ja õppivatele noortele täisealiseks saades järelhoolduse teenus.

Kohus – otsustab eestkoste määramise.

Sotsiaalkindlustusamet täpsustas e-kirjavahetuses 21.-29.06.2023, et järgmised õigusaktid annavad õigusliku raamistiku.

Sotsiaalhoolekande seadus on asjakohane asendushooldusteenuse reguleerimisel:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015005?leiaKehtiv>

Lastekaitse seadus sisaldab abivajava lapse kohtlemise põhimõtteid:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/106012023015?leiaKehtiv>

Perekonnaseadus reguleerib hooldaja määramist:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13330603?leiaKehtiv>

Saatjata alaealiste välismaalastega seotud PPA ja SKA toimingud – välismaalasele rahvusvahelise kaitse

andmise seadus (<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530082022008/consolide>). Sellel seadusel on ka ukraina keelne tõlge Riigi Teatajas leitav.

2.1.2. Ukraina asutustest evakueeritud lapsed

Eraldi regulatsiooni evakueeritud laste osas ei ole ning kehtib juba eelmises punktis toodud ülesannete jaotus. Eestisse ei ole teadaolevalt Ukrainast laste grupe evakueeritud. Siia jõudnud laste osas alati püütakse esmajoones toetada seda, et lapsed saaksid jääda kokku nende inimestega, kellega nad on saabunud.

Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakond on esitanud täiendavaid selgitusi 19.-29.06.2023 toimunud e-kirjavahetuses seoses 20.11.2022 jõustunud lastekaitse seaduse täiendustega. Lastekaitse seadus ei reguleeri konkreetselt saatjata saabunud laste juhtumeid. Siiski kohalduvad ka nendel juhtumitel LasteKS-i normid, mis reguleerivad kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja tegevust abivajavate lapse hindamisel (§ 28) ja talle abi osutamisel (§ 29, § 29¹, § 30-32). Samuti tuleb kõigis lapsi puudutavatest menetlustes järgida LasteKS-is sätestatud lapse õiguste ja heaolu tagamise põhimõtteid (§ 5) ja lapsesse puutuvaid otsuseid tehes lähtuda lapse huvidest (§ 21). 22.11.2022 jõustusid paragrahvid 15 lg 5 ja 34¹ järgnevas sõnastuses:

§ 15. Sotsiaalkindlustusameti ülesanded

(5) Sotsiaalkindlustusamet täidab keskasutusena nõukogu määruse (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapseröövde (uuesti sõnastatud) (ELT L 178, 02.07.2019, lk 1–115), artikli 79 punktides a, b, f ja g ning artiklites 80 ja 82 ette nähtud ülesandeid. [RT I, 10.11.2022, 1 - jõust. 20.11.2022]

§ 341. Lapse paigutamine teisest Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse

(1) Sotsiaalkindlustusamet menetleb nõukogu määruse (EL) 2019/1111 alusel taotlusi, mis on seotud lapse paigutamise teise Euroopa Liidu liikmesriigist (edaspidi *liikmesriik*) Eestisse.

(2) Lapse paigutamise taotluse andmete loetelu kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega.

(3) Kohaliku omavalitsuse üksus ja pädevad asutused on kohustatud Sotsiaalkindlustusameti taotlusel koguma ja esitama teavet, mis on seotud lapse teisest liikmesriigist Eestisse paigutamise menetlusega.

(4) Teise liikmesriigi eestkoste seadmise menetluste puhul kontrollib Sotsiaalkindlustusamet lapse Eestisse paigutamise korral võimaliku eestkostja vastavust perekonnaseaduses sätestatud eestkostjale esitatavatele nõuetele.

(5) Lapse Eestisse paigutamise seotud muu menetluse puhul kontrollib Sotsiaalkindlustusamet, kas taotluses nimetatud isik vastab sotsiaalhoolekande seaduse § 45¹³ lõike 1 punktides 1–7 sätestatule.

(6) Sotsiaalkindlustusamet arvestab lapse teisest liikmesriigist Eestisse paigutamise otsuse tegemisel kõiki lapsesse puutuvaid asjaolusid ning hindab paigutamise võimalikku mõju lapse õigustele ja heaolule.

(7) Eestisse võib lapse teisest liikmesriigist ilma Sotsiaalkindlustusameti eelneva nõusolekuta paigutada üksnes tema vanema juurde.

[[RT I, 10.11.2022, 1](#) - jõust. 20.11.2022]

3. Hooldus /õigusjärgse esinduse korraldus Ukrainast põgenenud saatjata või eraldatud laste osas

3.1. Saatjata saabunud lapsed

Last hooldab ja kasvatab asendushoolduse teenuse osutaja (võib olla nii hoolduspere kui ka asutusepõhise hoolduse pakkuja). Last esindab kohalik omavalitsus, mille territooriumil laps viibib.

3.2. Ilma vanematete saabunud lapsed, kes on koos teiste pereliikmete, naabrite või perekonna sõpradega

Kõikidel sellistel juhtudel jäävad lapsed enamasti nende inimeste hoolde, kellega nad on saabunud (üksikud juhud välja arvatud, kui inimesed ise on siia jõudes näiteks loobunud vms). Juriidiliselt on lapse esindamiseks kaks võimalust – määratakse eestkoste (kohtu kaudu) ning eestkostjaks üldjuhul määrataksegi need samad inimesed, kellega lapsed on saabunud. Teine võimalus last esindada on notariaalse volituse alusel. Ukraina näitel on ilmnenud, et nii mõnedki lapsed, kelle osas esialgu oli seatud eestkoste, jäid esindatuks volituste alusel pärast seda, kui vanematel oli võimalik notariaalne volitus anda (sõja alguses oli oluline lapsed kiirelt ära saata, hiljem püüti ka volitused järgi vormistada).

Selgitamaks notariaalse volituse sisu, andis justiitsministeerium selgituse taotlusele 29.06.2023 järgneva informatsiooni.

Notariaalne volikiri on notari tõestatud kirjalik volitus ja volitus on tehinguga antud esindusõigus. Eestis reguleerib volikirju materiaalõigusliku poole pealt ja protseduuriliselt notariaariseadus. Notariaalseid volikirju annavad välja ja tõestavad vaid notarid. Protseduuriliselt volituse andmine toimub tahteavalduse tegemisega isikule, keda volitatakse või kolmandale isikule, kelle suhtes volitus peab toimima, või tehakse volituse andmise kohta avaldus avalikkusele. Volituse võib anda nii ühele kui ka mitmele isikule. Volituse alusel pole aga võimalik teha kõiki tehinguid. Piirangud volituse alusel tehingu tegemiseks võivad tuleneda seadusest (nt ei saa teha volituse

alusel testamenti, sõlmida abieluvaralepingut, kuivõrd seaduse kohaselt tuleb need toimingud teha isiklikult) või poolte kokkuleppel. Siinkohal on olulised õigusaktid tsiviilseadustiku üldosa seadus ja tõestamise seadus.

Volikirja vormistamiseks notari juures tuleb volitajal notarile esitada esindaja täpsed isikuandmed ning täpsustada esindaja vahendusel teha soovitava tehingu sisu. Volikiri vormistatakse kahes originaaleksemplaris, millest üks jääb notari arhiivi, teine aga väljastatakse volitajale. Kui volitaja või volitatu volikirja originaali kaotab, on tal küll võimalik saada notarilt kinnitatud ärakiri volikirja originaalist, kuid uut originaali samast volikirjast enam teistkordselt ei väljastata. Kui volitus oli antud kindlaksmääratud tähtajaks, siis lõpeb volitus selle tähtaja möödudes. Volitaja võib volituse lõppemise seada sõltuvusse mingist tingimusest. Volitus lõppeb, kui esindaja on teinud tehingu, milleks volitus oli antud või volituses soovitud tehingu tegemine on muutunud võimatuks. Volitus lõpeb ka siis, kui esindatavaks või esindajaks olev juriidiline isik lõpeb või kui esindatav sureb. Volitus lõpeb ka volituse tagasivõtmisel.

Kui volikiri on tõestatud riigis, millega Eesti Vabariik on sõlminud vastastikuse õigusabi lepingu, siis sellises riigis (Vene Föderatsioon, Ukraina, Leedu Vabariik, Läti Vabariik, Poola Vabariik) tõestatud volikirja saab Eestis kasutada täiendava legaliseerimiseta või apostille'ga varustamiseta.

Notariaalset vormi nõudvate tehingute tegemisel saab kasutada välisriigis väljastatud volikirja, kui selle on tõestanud või kinnitanud välisriigi ametiisik, kes kuulub justiitsministri poolt kehtestatud välisriikide ametiisikute loetellu, kelle tõestatud volikiri on võrdne Eesti notari tõestatud volikirjaga (selle kohta on määrus). Kui riik, kus volikiri on antud, on avalike dokumentide legaliseerimise nõude tühistamise Haagi 1961. a konventsiooni (nn apostillikonventsioon) liige, on vajalik, et volikirja tõestanud ametiisiku allkiri oleks kinnitatud apostille'ga. Kui riik, kus volikiri on antud, ei ole eespool nimetatud konventsiooni liige, on vajalik, et volikirja tõestanud või kinnitanud ametiisiku allkiri oleks legaliseeritud asukohariigi välisministeeriumi ning ka Eesti Vabariigi Välisministeeriumi poolt.

Justiitsministeerium andis järegeva selgituse Haagi 1996.aasta konventsiooni osas. Esiteks on oluline Eesti ja Ukraina vahel sõlmitud leping. Saatjata saabuvate laste eest, kellel on notariaalselt tõestatud hooldaja, hoolitsevad vastavad täiskasvanud volituse kehtivuse tõttu. Kui on saatjata lapsed või sellised lapsed, keda saadab volituseta täiskasvanu, siis neile määrab kohus hooldaja tulenevalt kahepoolse lepingu artikli 30 lg-st 4. Nimetatud säte annab osapooltele diskretsiooni kohaldada meetmeid edasilükkamatutes olukordades. Samas on kohustus teavitada teist osapoolt kohaldatud meetmetest. Kui esineb vajadus erakorralisteks meetmeteks, siis kohaldatakse esialgset õiguskaitset.

3.3. Saabunud grupis Ukraina asutusest või hoolduse pakkuja poolt (koos või ilma määratud õigusliku esindajata)

Eestisse on saabunud Ukraina lapsed, kelle vanemad töötavad politseis, kuid see on olnud pigem Eesti Naispolitseinike Ühenduse algatus. Ukraina institutsioonide poolt organiseeritud laste gruppi Eestisse saabunud ei ole.

3.4. Saabunud grupis erainitsiatiivi kaudu, näiteks jalgpalli klubi (koos või ilma määratud õigusliku esindajata)

Tulnud on sportlased üksikute treenerite initsiatiivil (jalgpallurid; iluvõimlejad olid sõja algamisel Eestis võistlustel ja jäid siia). Osa neist on ka SAVidena paigutatud asendushooldusele, paljudele leiti füüsilisest isikust eestkostjad ja elukohad eraisikute initsiatiivil.

4. Informatsioon ja praktilised väljakutsed tagamaks juurdepääsu peamistele teenustele Ukrainast põgenenud lastele

4.1. Üldine informatsioon ja väljakutsed

Olulised teemad on: hariduse korraldamine; aste esindamine, kui on vanema volitus; keeleõpe (praegu on see koolide teemaks). Eraldi lastele suunatud kohanemisprogrammi ei ole rakendatud.

Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonnalt 28.06.2023 saadud selgituse kohaselt on amet tuvastanud seoses Ukrainast saabunud laste hariduse tagamisega järgnevad probleemid. Koolides ei jätku kohti ja õpetajaid. Lapsed vajavad keeleõppes tuge, et sisu õppima hakata. Vanemad ei registreeri lapsi Eesti kooli, jätkavad Ukraina on-line õppes. Eesti õppekavad on Ukraina omadest erinevad, seetõttu tuleb sageli Ukraina lastel alustada eelmisest klassist; Ukrainas on koolikohustus 6-aastastel, Eestis lähevad kooli 7-aastased lapsed.

Seoses terviseküsimustega on amet tuvastanud järgmised teemad. Esmane tervisekontroll on tagatud kõikidele Ukraina inimestele, ka lastele, kuid vanemad tihtipeale ei usalda Eesti tervishoiusüsteemi, mis tundub neile keeruline (ei saa otse arsti kabinetti, tuleb järjekorda panna). Psühholoogilise abiga on kogu Eestis kättesaadavus piiratud, sest spetsialiste ei jätku. Ukraina laste puhul esineb lisaks keelebarjäär, kuid paljud asutused on ajutiselt võtnud tööle Ukrainast tulnud psühholooge, et esmane tugi oleks lastele ja vanematele tagatud (Rajaleidja keskused, Sotsiaalkindlustusamet, kohalikud omavalitsused). Maapiirkondadesse paigutatud lastel on sageli teenuste kättesaadavus (haridus, perearst) isegi lihtsam, sest inimesi vähem, kuid takistuseks võib olla keelebarjäär. Eesti lähtub ka maapiirkondadesse paigutamisel sellest, et Ukraina põgenikud saavad teenuseid samadel alustel nagu kohalikudki.

Seoses puudega laste osas selgitas sotsiaalkindlustusamet järgnevat. Erivajadustega lapsi ei saa otseselt suunata arstlikku ekspertiisi. Erivajadustega laps ei ole üldjuhul samastatav abivajava või hädaohus oleva lapsega ning erivajadused ei pruugi võrdsustuda puude raskusastmega. Erivajaduseks loetakse ka eakohasest suuremat andekust vms. Kui lapse erivajadus on seotud näiteks meditsiiniliste abivahendite või tugiteenuste ja asjakohaste sekkumiste kaudu (näiteks haridusteenuste vajaduspõhine kohandamine, perenõustamine, kohaliku omavalitsuse

teenused jne) rahuldavalt kompenseeritud, siis puude raskusastet valdavalt ei kohaldata. Samal ajal osutatakse asjakohaseid teenuseid ja tuge lapsele erivajadusega toimetulekuks.

Puude raskusastme tuvastamise ekspertiis on dokumendipõhine, st tugineb riiklikusse digitaalsesse terviseandmete infopanka raviarstide poolt kantud terviseandmetele (seondub raviarstidele seatud dokumenteerimiskohustusega). Need andmed võivad kirjeldada või täpsustada lapsel esinevaid erivajadusi, mis tulenevad terviseseisundist (haigused, vigastused, mürgitused jne) ja põhjustavad esinevate funktsioonihäirete tõttu tegutsemise ja osaluse piiranguid (WHO – ICF).

Haldusmenetlus ja arstlik ekspertiis selle ühe osana algatatakse lapsevanema või lapse seadusliku esindaja taotluse alusel (sh eestkosteõigus kohalikul omavalitsusel, sõltumata sellest, kas subjekt on alaealine või täisealine). Eestkoste puhul esitab taotluse eestkostja.

Suunamise aluseks on lapsevanema taotlus Sotsiaalkindlustusametile. Vanemat suunab ja nõustab kohaliku omavalitsuse lastekaitse või SKA klienditeenindus, nt kui tullakse perehüvitisi taotlema.

Lapse ja vanaduspensioniealise inimese puude raskusastme tuvastamise taotlusele kantavate andmete loetelu on leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108052020009?leiaKehtiv=>

Puude raskusastme tuvastamise tingimused ja kord ning puudega tööealise inimese toetuse tingimused on leitavad: <https://www.riigiteataja.ee/akt/128062022021?leiaKehtiv=>

4.2. Väljakutsed mitmekordses riskiolukorras või halvemas olukorras laste osas

Laste taust ja eelnevalt hinnatud abivajadus on sageli teadmata. Puuetega laste puhul on vajalik teha uus arstlik ekspertiis, mis on seotud ajakuluga. Reeglina selguvad riskirühma lapsed siis, kui Eestis elades tekkivad probleemid. Infoliikumine Ukraina keskasutusega (Haagi 1996.a konventsioon) on aeglane.

Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakond vastas 28.06.2023 täiendavale päringule ning tõstis esile järgnevad väljakutsed.

Üldjuhul jõuab info kohaliku omavalitsuseni või Sotsiaalkindlustusametini lapsevanemalt, koolist, lasteaiast või perearstilt (abivajavast lapsest teavitamine). Ukrainast pärit laste puhul on sageli lapse vanematel või seaduslikul esindajal kaasas Ukrainas välja antud haigusjuhtude kokkuvõtted, st kliinilised epikriisid. On ka üldsõnalisemaid hinnanguid lapse arengu iseärasuste või erivajaduste kohta, aga nendel puhkudel puudub võimalus andmeid täpsustada koostöös Ukraina arstide või spetsialistidega. Vajadusel on Sotsiaalkindlustusametil võimekus tellida tõlge kas vene

või ukraina või muust keelest, kui koos taotlusega esitatud dokumendid ei ole keeleliselt arusaadavad.

Ebapiisavate terviseandmete korral soovivad Eesti ametiasutused - kui lapsele on kohaldatud ajutine kaitse põgenikuna, et lapse vaataks läbi viibimiskoha järgne perearst (tervishoiu esmatasand) ning oleksid korraldatud täiendavad vajaduspõhised suunamised uuringutele eriarstide juurde. Kõik need andmed ja uuringute tulemused kantakse digitaalsesse üleriigilisse tervise infosüsteemi, kust nad on edasise menetluse jaoks leitavad ka Sotsiaalkindlustusameti arstlikule ekspertiisile. Ajutise kaitse ja Eesti isikukoodi puudumise korral antakse tervishoiusüsteemis vajaduspõhise abi, samuti tagatakse turvameetmed, kuid õigustatus sotsiaalhüvitiste määramiseks taolistes olukordades puudub.

5. Asjakohased poliitikad

5.1. Suunatud tegevuskava ja/või integreeritud meetmed

Sõja algusperioodil töötati läbi laste abistamise võimalused ja nõ teekonnad. Kuna saatjata lapsi ei ole olnud väga palju, siis eraldi tegevuskava ei ole loodud. Laste abistamine toimub olemasolevas õigusraamistikus, mis võimaldab leida lastele lahendusi juhtumipõhiselt, arvestades iga lapse personaalseid vajadusi ja huve.

Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakond täpsustas 29.06.2023 "teekonna" mõistet. Tegemist oli praktiliste tööjuhistega ilma vanemateta saabunud laste abistamise osas, suunatud eelkõige KOV-idele.

5.2. Euroopa Laste Garantii

Kõik Laste Garantii tegevussuunad laienevad ka lastele, kes on Eestis ajutise kaitse saajatena.

Sotsiaalkaitseamet märkis 28.06.2023 e-kirjavahetuses, et juba 2022. aastal enne sõja algust võeti vastu Eesti tegevuskava Vene-Ukraina sõjaks, mida hiljem täiendati. Tegevuskava katab kõigi ministeeriumite tegevusi, kuid tegemist on ametlikuks kasutamiseks mõeldud dokumendiga. See tähendab, et seda ei saa jagada ning seetõttu ei ole see ka avalikult kättesaadav.

Eesti on liitunud ka mitmete deklaratsioonidega, milles sätestatud põhimõtteid amet järgib Ukraina laste abistamise osas (*Declaration on protecting children in Ukraine and in the European Union: EU support for reforming the child protection system in Ukraine*). Allkirjastatud 02.06.2023, kättesaadav: <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/media/ymkph14r/declaration-on-protecting-children-in-ukraine-and-in-the-european-union.pdf>

Declaration of the European Ministers in charge of Children on the situation in Ukraine. Allkirjastatud 4.03.2022.

5.3. Eelarve

Hetkel on võimalik anda saatjata alaealistele välismaalastele osutatava asendushooldusteenuse eelarve, mis on planeeritud aastaks summas 750 000 eurot. Siiä lisanduvad kindlasti ka raporti punktis 2.1.1. nimetatud asutuste kulud. Puudub keskne kulude arvestussüsteem.

Sotsiaalkindlustusamet andis täiendava selgituse 28.06.2023 e-kirjaga. Lisavahendeid on eraldatud erinevatesse valdkondadesse (tervishoid, sotsiaalvaldkond, haridus jne.). Informatsioon on jagatud erinevate ministeriumide vahel, puudub keskne arvestuse süsteem.
